

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş:03.04.2022 Accepted/Kabul:06.07.2022

DOI: 10.30794/pausbed.1097723

Research Article/Araştırma Makalesi

Saray, Ö. ve Güngör, S. (2023). "İslami Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Tokat İli Üzerine Bir Alan Araştırması", *Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 54, Denizli, ss.309-333.

İSLAMİ FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ: TOKAT İLİ ÜZERİNE BİR ALAN ARAŞTIRMASI

Öznur SARAY*, Selim GÜNGÖR**

Öz

Finansal okuryazarlık, bireylerin finansal tutum ve davranışlarını etkilemede katkısı olan beşeri sermayelerden biridir. Dünyada İslami finans ürünlerinin gelişimine paralel olarak, insanların finansal karar vermelerini desteklemek için İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine ve geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bahsedilenlerden hareketle, bu çalışmanın amacı Tokat il merkezinde yaşayan, 18 yaş ve üzeri ve farklı demografik özelliklere sahip olan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmektir. Bu doğrultuda, araştırma yüz yüze ve elektronik ortamda uygulanarak Tokat il merkezinde yaşayan 389 bireyden elde edilen anket verileriyle yapılmıştır. Araştırmaya ait hipotezler, bağımsız örneklem t ve ANOVA testleri, faktör analizi, Post-Hoc Tukey çözümlemesi ve farklı faktörlere dayalı frekans analizi uygulanarak sınanmıştır. Analizlerden elde edilen bulgular, katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim ve gelir düzeylerine göre anlamlı farklılıklar gösterdiğini ortaya koymuştur. Araştırmada ayrıca bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek olmasına rağmen İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: *İslami Finansal Araçlar, İslami Finansal Okuryazarlık, ANOVA Testi, Bağımsız Örneklem t Testi, Faktör Analizi.*

DETERMINING THE LEVELS OF ISLAMIC FINANCIAL LITERACY: A FIELD RESEARCH ON THE PROVINCE OF TOKAT

Abstract

Financial literacy is one of the human capitals that contributes to influencing the financial attitudes and behaviors of individuals. In parallel with the development of Islamic financial products in the world, there is a need to determine and develop Islamic financial literacy levels to support people's financial decision making. Based on these mentioned, the purpose of this study is to detect the Islamic financial literacy levels of individuals living in the city center of Tokat, aged 18 and over and having different demographic characteristics. Accordingly, the research was conducted face-to-face and electronically using survey data obtained from 389 individuals living in Tokat city center. The hypotheses of the research were tested by applying independent sample t and ANOVA tests, factor analysis, Post-Hoc Tukey analysis and frequency analysis based on different factors. The findings obtained from the analyses revealed that the Islamic financial literacy levels of the participants showed significant differences according to gender, marital status, age, education and income levels. In the research, it was also found that although financial literacy levels of individuals are high, Islamic financial literacy levels are at a low level.

Keywords: *Islamic Financial Instruments, Islamic Financial Literacy, ANOVA Test, Independent Sample t Test, Factor Analysis.*

*Yüksek Lisans Öğrencisi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, TOKAT.

e-posta: oznursaray@gmail.com, (<http://orcid.org/0000-0002-0262-3952>)

**Dr. Öğr. Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Reşadiye Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, TOKAT.

e-posta: selim.gungor@gop.edu.tr, (<http://orcid.org/0000-0002-2997-1113>)

GİRİŞ

Finansal refah, kişinin hem mevcut dönemde hem de gelecekte finansal güvenceye ve seçim özgürlüğüne sahip olması olarak ifade edilebilir. Finansal açıdan sağlam bir kişi, gelecekte kendini güvende hissederek mevcut ve süregelen finansal yükümlülüklerini yerine getirebilirken, bu kişi aynı zamanda hayattan zevk almasına imkân tanıyan seçimler yapabilir. Bu doğrultuda, kişinin finansal refahını etkilediği bilinen en önemli faktör kişiye hayatındaki finansal işleyişi kavrama becerisi sağlayan finansal okuryazarlıktır (Dolan vd., 2007; Md. ve Ahmad, 2020).

1950'lerden itibaren, finansal okuryazarlık kavramı literatürde finansal uzmanlar ve araştırmacılar tarafından büyük ölçüde kabul görmesine rağmen hiçbiri benzer tanımlar sunmamıştır. Örneğin, Hung vd. (2009) tarafından önerilen ve literatürde sıklıkla kullanılan finansal okuryazarlık tanımında, finansal yönetimdeki bilgi ve becerilerle ilgilenilmişken, diğer çalışmalarda finansal okuryazarlık ya borç okuryazarlığı olarak yorumlanmış (Lusardi ve Tufano, 2009) ya da finansal okuryazarlığın finansal araç bilgilerini değerlendirme ile değerlendirme yapma becerisine (Mandell, 2008) ve finansal kavramlar, bilgi değerlendirmesi ve karar verme gibi yönlerine vurgu yapılmıştır (Lusardi ve Mitchell, 2007). Atkinson ve Messy (2012) ise finansal okuryazarlığı, finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranışın bir bileşimi olarak tanımlamıştır. Tanımda geçen finansal bilgi, sosyal hayatta günlük kullanım için gerekli olan finansal terim ve kavramların anlaşılması (Bowen, 2002), finansal tutum, en iyi karar verme ve kaynak yönetimi yoluyla değer yaratmak ve sürdürmek için finansal ilkelerin uygulanmasıdır (Rajna vd., 2011). Finansal davranış ise para yönetimi ile ilgili insan davranışını ifade etmektedir (Xiao, 2008).

Finansal okuryazarlık, tasarruf, bütçeleme veya krediyi akıllıca kullanma gibi kişileri arzu edilen borç ödeme hassasiyetine yönlendiren teşvikler ve ortamlar yaratarak finansmana erişimin sağlanması hususunda kritik öneme sahiptir. Finansal okuryazarlık, finansal riskleri ve fırsatları değerlendirme, bilinçli seçimler yapma, finansal yardım gerektiğinde nereye ya da kime başvuracaklarını bilme ve finansal refahlarını iyileştirmek için başka etkili eylemlerde bulunma beceri ve güveni ile tüketicilerin ya da yatırımcıların finansal ürünler ve kavramlar hakkındaki anlayışlarının bir birleşimidir. Ayrıca finansal ürün ve hizmetlerin karmaşık ve çok yönlü olması da finansal okuryazarlığın önemini artıran bir durumdur. Piyasada aktif rol oynayan tedarikçiler çeşitli sayıda ürünü finansal tüketicilerin seçimine sunmaktadır. Elbette ki uygun bir finansal ürün seçiminde nihai karar tüketicilerin sorumluluğundadır. Örneğin, bazı tüketiciler emeklilik planları için belirli bir finansal ürüne yatırım yapmayı tercih edebilir. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerde yaşanan gelir artışları ve mikro finans sağlayıcıları ile yeni teknolojiler gibi yeni finans kurumlarının bir sonucu olarak, finansal piyasalarda ilk kez işlem görme imkânı elde eden çok sayıda tüketici söz konusudur. Nitekim şubesiz bankacılık faaliyetleri de tüketicilerin finansal piyasalara katılımını kolaylaştıran yeni teknolojilerin bir örneğidir (Abdullah vd., 2017; Miller vd., 2009).

Literatürde, finansal okuryazarlığın bireylerin finansal davranışlarını etkilediği ampirik olarak kanıtlanmıştır. Baysa ve Karaca (2016), Barış ve Şahin (2018), Huston (2010), Lusardi ve Mitchell (2007), Oktay ve Kandil Göker (2020) ve Widyastuti vd. (2020) gibi araştırmalar, finansal okuryazarlığın insanları çeşitli borç ödeme hassasiyeti veya önemli finansal kararlar almaya yönlendirebileceğini göstermiştir. Bu noktadan hareketle, İslami finansal ürünler bağlamında insanları finansal karar vermede desteklemek için İslami finansal okuryazarlığın da gerekli olduğu söylenebilir. İslami finansın, özellikle son 20 yıldır etki alanını genişletmesi sebebiyle İslami finans ürünlerinin çeşitliliği bankacılık ve finans sektörü olmak üzere artış göstermiş, İslami finans ürünleri sadece Müslüman değil, aynı zamanda gayrimüslim tüketicilere de sunulmuştur. Bu nedenle, insanların İslami finans ve İslami finansal okuryazarlık kavramlarıyla ilgili anlayışları güçlendirilmelidir (Ahmad vd., 2020).

Şu ana kadar İslami finans okuryazarlığı ile ilgili bazı araştırmalar yapılmış; ancak İslami finansal okuryazarlığı tartışan araştırmacılar bu kavramı açıkça tanımlamamış ve araştırmalarda sisteme uygun geleneksel finansal okuryazarlık tanımına ve İslami finansa yerine getirilmesi gereken yükümlülükler atıfta bulunulmuştur. Örneğin, Razak ve Abdullah (2015) İslami finansal okuryazarlığı, finansal planlama (tekafül, emeklilik planları, din temelli yatırım), zekât, İslam miras hukuku, vesayet ve (vakıf, sadaka) hayırsever bağışlardan oluşan (gelir, tüketim ve tasarrufların yönetimi) finansal veya temel servet yönetimi olarak tanımlamıştır. Razak ve Abdullah (2015) bu tanımda, zekât, İslam hukuku, yatırım işlemleri, bağışlar, vasiyetlerin uygulanması ve mülk yönetimi gibi faaliyetlerin İslami öğretilerde belirtilen ilkelere uygun olarak İslami finansa uygulanması gerektiğinin altını çizmiştir (Setiawati vd., 2018).

Sonraki kısımlarda öncelikle, araştırma konusuna ilişkin literatürde yapılan çalışmalara yer verilmiş, devamında araştırmada kullanılan veri seti ve yöntemlerden kısaca bahsedilerek araştırma bulguları raporlanmış ve son olarak elde edilen bulgular teorik açıdan yorumlanmış, araştırmanın sınırlılıkları ortaya konularak değerlendirilmelerde bulunulmuştur.

1. LİTERATÜR

Bu kısımda, İslami finansal okuryazarlık ile ilgili yabancı ve ulusal literatürde yer alan ve araştırmaya katkı sağlayacağı düşünülen çalışmalar özetlenmiştir.

İslami finansal okuryazarlık ile ilgili yurtdışında yapılan çalışmalardan Abdullah ve Anderson (2015), Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur'da görev yapan banka çalışanlarının İslami finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla 81 katılımcıdan elde ettikleri verileri faktör analizine tabi tutmuşlardır. Çalışma sonucunda, Kuala Lumpur'da görev yapan banka çalışanlarının İslami finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen dokuz faktörün sırasıyla bankacılık ürününe ilişkin görüşler, İslami bankacılık ürününe ilişkin görüşler, geleneksel bankacılık ürününe ilişkin görüşler, ebeveynlerin İslami finans ürün ve hizmetler üzerindeki etkisi, menkul kıymet yatırımlarını belirleyen faktörler, kişisel finansal yönetime ilişkin tutum, kişisel finansal yönetimin etkisi, varlık planlaması ve yönetimi hakkında bilgi ve İslami finansal ürün ve hizmetlere yönelik tutum olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Rahim vd. (2016)'nin Malezya Utara Üniversitesi'nde öğrenim gören 200 öğrencinin verilerini kullanarak yaptıkları çalışmada, üniversite öğrencilerinin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin belirleyicilerini faktör analiziyle test edilmiştir. Çalışma sonucunda, öğrencilerin İslami finansal okuryazarlık düzeyini belirleyen en önemli faktörün dindarlık olduğu ve bu faktörü umutsuzluk ve finansal doyum faktörlerinin izlediği belirlenmiştir.

Endonezya üzerine yapılan bir çalışmada Sardiana (2016), İslami finansal okuryazarlık ile bilgi, beceri, yetenek ve güven gibi göstergelerin İslami finansal hizmetleri kullanma tercihleri üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını Jakarta İslami finans hizmetlerini kullanan ve kullanmayanlardan oluşan toplam 220 kişinin verilerini dikkate alarak ikili lojistik regresyon analizi ile araştırmıştır. Sonuç olarak, İslami finansal okuryazarlığın İslami finansal hizmetleri kullanma tercihini önemli ölçüde etkilediği ve bilgi göstergesinin İslami finans hizmetlerinin kullanım tercihleri açısından az da olsa önemli olduğu tespit edilmiştir. Endonezya üzerine yapılan başka bir çalışmada Setyowati vd. (2018), Solo şehrinde yaşayan 313 katılımcının anket verilerini kullanarak Solo şehrinde yaşayan insanların İslami finansal okuryazarlık düzeyi ile İslami finansal okuryazarlığın kişisel finansal planlama üzerindeki etkisini en küçük kareler yöntemiyle araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, Solo'da yaşayanların İslami finansal okuryazarlık düzeyinin oldukça yüksek olduğu ve İslami finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireylerin kişisel mali durumunu daha iyi yönetebildiği bulgularına ulaşılmıştır.

Pakistan üzerine yapılan çalışmada Zaman vd. (2017), banka müşterilerinin İslami finansal okuryazarlık düzeyleri ile İslami finansal okuryazarlığın İslami bankacılık hizmetlerinin benimsenmesine etkisini Lahor'da yaşayan 300 banka müşterisinin anket verilerini kullanarak yapısal eşitlik modeliyle araştırmışlardır. Sonuç olarak, çoğu katılımcının İslami bankacılık hizmetlerinin meşruiyeti, müşteri kalitesi, hizmet ve ürünlerin kalitesi, İslami bankacılık sisteminin meşruiyeti vb. faktörlerle ilgili endişelerinin bulunduğu ve kitleler arasındaki eğitim düzeyi, müşteri hizmetleri, hizmet kalitesi ve İslami bankacılığın meşruiyetinin İslami bankacılık hizmetlerini benimseme oranını etkilediği tespit edilmiştir.

Albaity ve Rahman (2019)'ın yaptıkları çalışmada İslami finansal okuryazarlığın, İslami bankacılığa yönelik farkındalığın, maliyetin, faydanın, itibarın ve tutumun potansiyel müşterilerin İslami bankacılığı kullanma niyetleri üzerindeki doğrudan ve dolaylı etkileri Şarika, Abu Dabi ve Dubai'deki geleneksel bankalarda işlem gören toplam 350 banka müşterisinin anket verileri dikkate alınarak PLS regresyon analizi ve doğrusal olmayan bootstrap yapısal modeli aracılığıyla incelenmiştir. Çalışma sonucunda, katılımcılar arasında İslami finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğu ve cinsiyet, gelir düzeyi ve yılların iş deneyiminin bir fonksiyonu olarak önemli ölçüde farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca, İslami bankacılığa yönelik farkındalığın, itibarın ve İslami bankacılığa yönelik tutumun İslami bankacılığı kullanma niyetini önemli ölçüde etkilediği, ancak maliyet ve faydanın etkilemediği belirtilmiştir.

Aralarında 30 Müslüman ve 30 gayrimüslimin yer aldığı toplamda 60 mikro ve küçük girişimcinin anket verilerini kullanarak yaptıkları çalışmada Suci ve Hardi (2019), İslami finansman ile ilgili alınan danışmanlık

hizmetlerinin girişimcilerin niyetleri ile İslami finansal okuryazarlık düzeyleri üzerindeki etkisini ANCOVA ve hiyerarşik regresyon analizleriyle araştırmışlardır. Sonuç olarak, danışmanlık hizmeti aldıktan sonra gayrimüslim girişimcilerin niyetleri ve İslami finansal okuryazarlık düzeylerinde önemli bir artış olduğu tespit edilmiştir.

Ürdün’de yaşayan 385 bireyin anket verilerini kullanarak yaptıkları çalışmada Daradkah vd. (2020), İslami bankacılık hizmetlerinde finansal okuryazarlığın kapsamı, demografik değişkenlerin İslami bankacılık üzerindeki etkisi ile İslami finansal okuryazarlık açısından demografik değişken kategorilerinin ortalamaları arasında farklılıkları sıralı lojistik regresyon analizi ve parametrik olmayan testlerle araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, eğitim düzeyi, ikamet edilen bölge ve çalışma alanının İslami finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde pozitif etkisinin olduğu ve eğitim düzeyi, çalışma alanı ve ikamet bölgesi kategorilerinin ortalamaları arasında ki istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

İslami finansal okuryazarlık ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmalardan Er vd. (2015), Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) ile İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden oluşan toplam 326 katılımcının anket verilerini kullanarak üniversite öğrencilerinin İslami finansal okuryazarlık bilgi düzeylerini frekans analizleriyle araştırmışlardır. Sonuç olarak, erkek öğrencilerin, İlahiyat fakültesi öğrencilerinin, İslam iktisadı ile ilgili bir etkinliğe katılmış ya da bu konuda bir ders almış öğrencilerin İslami finansal okuryazarlık bilgi düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

401 katılım bankası müşterisinin anket verilerini kullanarak yaptığı çalışmada Çömlekçi (2017), katılım bankası müşterilerinin İslami finansal okuryazarlık düzeylerini ANOVA ve t-testi aracılığıyla araştırmıştır. Çalışma sonucunda, İslami finansal okuryazarlık düzeyinin yaş, cinsiyet, eğitim ve gelir düzeyleri ile mesleki grubuna göre anlamlı farklılık gösterdiği ve katılım bankası müşterilerinin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin oldukça düşük olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Durmuş ve Yardımcıoğlu (2018)’nun toplam 269 öğrencinin anket verilerinden yararlanarak yaptıkları çalışmada, Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık ile İslami finansal okuryazarlık düzeyleri araştırılmış, öğrencilerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir.

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF ile İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden oluşan toplam 640 katılımcının anket verilerinden yararlanılarak yapılan çalışmada Bekereci vd. (2018), üniversite öğrencilerinin İslami finansal okuryazarlık düzeyi ile bu düzeye etki eden psikolojik faktörlerin öğrencilere etkisini regresyon ve faktör analizleri ile Anova ve t-testi aracılığıyla araştırmışlardır. Sonuç olarak, İslami finansal okuryazarlık düzeyinin finansal uygulama ve inanç düzlemlerinde farklılaştığı belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca, çaresizlik boyutu inanç eğilimi üzerinde ve mali boyut finansal uygulama düzleminde etkili olurken, dindarlık yönünden her iki düzlem için de benzer ve anlamlı etkilerin olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Tekin (2019)’nin Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF İşletme, İktisat ve Bankacılık ve Finans bölümlerinde öğrenim gören 195 öğrencinin anket verilerini kullanarak yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin katılım bankacılığı sistemi algısı ANOVA ve t-testi aracılığıyla incelenmiştir. Sonuç olarak, öğrencilerin katılım bankacılığı sistemini faizsiz bankacılık sistemi olarak gördükleri; ancak sistemle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca, öğrencilerin okudukları bölümün katılım bankacılığı sistemi genel bilgi düzeyi üzerinde etkili olduğu ve katılım bankacılığı tercihlerinde din faktörünün oldukça etkili olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Bir üniversitede görev yapan farklı unvanlardan toplam 51 katılımcı üzerine yapılan çalışmada Turan ve Demirci (2019), akademisyenlerin faiz ve faizsiz finans kullanımına yönelik tutumlarını yapılandırılmış mülakat formu yöntemiyle test etmişlerdir. Çalışma sonucunda, çoğu katılımcının faize karşı olumsuz tutum sergilediği tespit edilmiştir.

Altundere Doğan (2020)’ın İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi’nde öğrenim gören toplam 363 lisans öğrencisinin anket verilerinden yararlanarak yaptığı çalışmada, İslami finansal okuryazarlık düzeyinin finansal tercihlere etkisi ikili lojistik regresyon yöntemiyle incelenmiş, İslami finansal okuryazarlık düzeyindeki artışın öğrencilerin katılım bankacılığını tercih etmeleri üzerinde pozitif bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

479 katılımcının anket verileri kullanılarak yapılan çalışmada Yıldız (2020), bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeyi ile katılım bankası tercihleri arasındaki ilişkiyi t-testi ile ANOVA ve Pearson testleriyle araştırmıştır. Sonuç olarak, katılım bankası tercih edenlerin diğer bankaları tercih edenlere göre İslami finansal ürünlere ilişkin bilgisinin daha yüksek olduğu ve İslami finans boyutlarının herhangi biri arttığında, diğer boyutların da bu durumdan olumlu yönde etkilendiği bulguları elde edilmiştir.

Düzce Üniversitesi İşletme, Mühendislik ve İlahiyat Fakülteleri'nin üçüncü ve dördüncü sınıflarında öğrenim gören 513 öğrencinin anket verileri kullanılarak yapılan bir çalışmada Durak vd. (2020), üniversite öğrencilerinin İslami finansal okuryazarlık düzeyleri ile İslami finansal okuryazarlığın girişimcilik eğilimine etkisini t-testi ve ki-kare testi ile Post-Hoc Tukey ve ANOVA testleri aracılığıyla incelemişlerdir. Sonuç olarak, öğrencilerin genel olarak İslami finansal bilgi ve okuryazarlık düzeylerinin oldukça düşük olduğu ve İslami finans dersi alan öğrencilerin İslami finans okuryazarlığının yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada ayrıca, İslami finansal okuryazarlık düzeyi açısından, girişimciliğe çekici gelenler ile girişimciye çekici görünmeyenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu bulgularına ulaşılmıştır.

Kevser ve Doğan (2021)'nin 18 yaş ve üzeri toplam 479 katılımcının anket verilerinden yararlanarak yaptıkları çalışmada, Türkiye'de yaşayan insanların İslami finansal okuryazarlık düzeyleri ve İslami finansal okuryazarlık düzeylerini etkileyen faktörler t-testi ile Post-Hoc Tukey ve ANOVA testleri aracılığıyla araştırılmıştır. Çalışma sonucunda, katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olduğu ve cinsiyet, yaş, meslek, medeni durum, katılım bankası müşterisi olma gibi faktörlerin İslami finansal okuryazarlık düzeyi üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmada, Tokat il merkezinde yaşayan, 18 yaş ve üzeri ve farklı demografik özelliklere sahip olan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. İslami finansal okuryazarlık ile ilgili literatür incelendiğinde, özellikle Türkiye örneğinde yapılan çalışmalarda (Altundere Doğan, 2020; Bekereci vd., 2018; Durak vd., 2020; Durmuş ve Yardımcıoğlu, 2018; Er vd., 2015; Tekin, 2019) genel olarak üniversite öğrencileri üzerinde araştırmaların yürütüldüğü görülmektedir. Bu durum, söz konusu çalışmanın bilimsel açıdan özgün yönünü ortaya koymakta olup bilim dünyasına katkı sağlayacağına işaret etmektedir.

3. VERİ SETİ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Evreni, Örnekleme ve Kısıtları

Araştırmanın evrenini Tokat il merkezinde yaşayan, 18 yaş ve üzeri ve farklı demografik özelliklere sahip olan bireylerden oluşmaktadır. 2021 yılına göre 204.907 kişinin yaşadığı Tokat ili merkez nüfusu, 102.227 erkek ve 102.680 kadından oluşmaktadır. Örneklem ise veriler ana kütlede hızlı, kolay ve ekonomik şekilde ulaşılabilirliği sebebiyle tesadüfi olmayan kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen 389 kişiden oluşmaktadır.

Katılımcılara yüz yüze ve elektronik ortamda toplam 457 anket formu uygulanmış olup veri kaybından dolayı 68 kişiye uygulanan anket analize dâhil edilmemiştir.

Araştırma, Tokat il merkezine bağlı tüm mahallelerinde uygulanmaya çalışılmıştır. Bu nedenle araştırmada örneklemin tüm evreni temsil ettiği varsayılmaktadır. Anketin uygulandığı dönemde COVID-19 salgınına bağlı olarak, yüz yüze veri toplamaktan çok elektronik ortamdan veri toplanması hususunda gereken özen gösterilmiş, ankete katılan kişilerin soruları doğru olarak anladığı, durumlarını ortaya koyan yanıtlar verdikleri, cevaplamalarda nesnel davrandıkları ve uygulanan ölçme araçlarının geçerli olduğu varsayılmıştır.

3.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Tokat il merkezinde yaşayan, 18 yaş ve üzeri ve farklı demografik özelliklere sahip kadın ve erkeklerden oluşan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek için anket yöntemi kullanılmıştır. Anket soruları Yıldırım (2020)'in tez çalışması temel alınarak hazırlanmış olup anketin demografik özellikler kısmı çalışmanın amacına göre yeniden düzenlenmiştir.

Anketin uygulanabilmesi için Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan 01.06.2021- 30.06.2021 tarihlerini kapsayacak şekilde veri toplama onayı alınmıştır.

Anket formu 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde 5 adet çoktan seçmeli soru sorulmuştur. İkinci bölümde İslami finansal bilgi düzeyi ve İslami finansa yönelik tutum ve davranışları ölçmeye yönelik 6'lı Likert tipinde hazırlanmış 48 adet soru mevcuttur. Üçüncü bölümde finansal ve İslami finansal araçların bilinirlik düzeyini ölçmeye yönelik 3'lü Likert tipinde hazırlanmış 20 adet soru bulunmaktadır. Dördüncü bölümde ise demografik sorulara yer verilmiştir.

Araştırmada değerlendirmeye alınan 389 anket formundan elde edilen veriler SPSS PASW Statistics 18 paket programı ile analiz edilmiş ve elde edilen bulgular tablolar halinde sunulup yorumlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

H₀: Tokat ilinde yaşayan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır.

H₁: Tokat ilinde yaşayan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinde medeni duruma göre anlamlı farklılık vardır.

H₂: Tokat ilinde yaşayan bireylerin finansal araç bilgi düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı farklılık vardır.

H₃: Tokat ilinde yaşayan bireylerin finansal araç bilgi düzeylerinde medeni duruma göre anlamlı farklılık vardır.

H₄: Tokat ilinde yaşayan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinde yaş gruplarına göre anlamlı farklılık vardır.

H₅: Tokat ilinde yaşayan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinde eğitim seviyelerine göre anlamlı farklılık vardır.

H₆: Tokat ilinde yaşayan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinde gelir aralığına göre anlamlı farklılık vardır.

H₇: Tokat ilinde yaşayan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeyi yüksektir.

1.2. 3. ve 4. hipotezlerin testi için bağımsız örneklem t testi, 5. 6. ve 7. hipotezlerin test edilebilmesi için ANOVA testi ve son olarak katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek için faktörler itibariyle frekans analizi yapılacaktır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırmanın ilk aşamasında anketler aracılığıyla elde edilen verilerin geçerlilik ve güvenilirliği ile normal dağılım özelliği sınanmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında katılımcılara ait kişisel ve demografik bilgilerine ilişkin betimsel istatistikler frekans analizi ile elde edilmiş, araştırmaya ait hipotezlerin testinde iki gruplu değişkenlere, bağımsız örneklem t testi, çok gruplu değişkenlere ise ANOVA testi uygulanmıştır. Araştırmada son olarak katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeylerini ortaya koymak amacıyla faktör analizi ile farklı faktörlere dayanılarak frekans analizleri yapılmıştır.

4.1. Katılımcılara Yönelik Veriler

4.1.1. Demografik Ölçüt Verileri

"İslami finansal okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi" ne yönelik Tokat ili içerisinde 389 bireye uygulanan anket sonucunda katılımcıların demografik ölçüt verilerine frekans analizi yapılmıştır. Frekans analizi sonucu elde edilen bulgular, katılımcıların %59,1'i kadın, %42,9'u 26-35 yaş aralığında %56,6'sı evli, %39,1'i lisans mezunu, %29,8'i özel sektör çalışanı ve %27 si 3001-4500 TL aralığında gelire sahip olduğunu ortaya koymuştur.

4.1.2. Çoktan Seçmeli Sorulara Yönelik Veriler

Tablo 1. Çoktan Seçmeli Sorulara Yönelik Veriler

Ölçüt	Değer	Frekans (N)	Yüzde (%)
En çok hangi ödeme yöntemini kullanmaktasınız?	Nakit Ödeme	196	50,4
	Kart Ödeme	243	62,5
Yatırımlarınızı nasıl değerlendirirsiniz?	Banka Faizi	43	11,1
	Döviz	73	18,8
	Altın	233	59,9
	Gayrimenkul	74	19,0
	Kar-Zarar Ortaklığı Hesabı	16	4,1
	Yatırım Fonu	32	8,2
	Yatırım Yapmam	66	17,0
	Kripto Para	14	3,6
	Hisse Senedi	3	,8
	Mal Alıp Satarım	4	1,0
	Borsa	2	,5
	Tasarrufa Dayalı Faizsiz Finans	2	,5
Borç almak istediğinizde kimlere başvurursunuz?	Banka	168	43,2
	Arkadaş	116	29,8
	Akraba	127	32,6
	Hiçbir Şekilde Borç Almam	82	21,1
Finansal konularda kimlere danışsınız?	Banka temsilcisi	94	24,2
	Arkadaş	121	31,1
	Akraba	113	29,0
	Finansal danışman	86	22,1
	Konu ile ilgili bir akademisyen	38	9,8
	Kimseye danışmam	85	21,9
	İnternet Araştırması	10	2,6
	Ekonomik Veriler	4	1,0
İslami finansal okuryazarlık düzeyiniz nedir?	1	48	12,3
	2	33	8,5
	3	164	42,2
	4	87	22,4
	5	57	14,7

Tablo 1’de sunulan bulgulardan katılımcıların %62,5’i ödemelerini kart ile yaptığı, yatırımlarını banka faizinde değerlendirenlerin oranı %11,1 iken, en çok tercih edilen yatırım aracının %59,9 ile altın daha sonra %19 ile gayrimenkul, %18,8 ile de döviz olduğu tespit edilmiştir. “Yatırım yapmam” seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise %17’dir. Katılımcıların, borç almak istediğinde %43,2 ile bankayı, %32,6 ile de akrabayı tercih ettikleri tespit edilmiş olup, “hiçbir şekilde borç almam” seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise %21,1’dir. Finansal konularda kimlere danışsınız sorusuna verilen cevaplarda %31,1 ile arkadaş, %29 ile akraba yer alırken, kimseye danışmam seçeneğini işaretleyenlerin oranı %21,9’dur. Son olarak katılımcılara İslami finansal okuryazarlık düzeyleri için kendilerine puan vermeleri istenmiştir. Buna göre %42,2 ile 3 puan ilk sırada yer almış ve kendilerine 4 ve 5 puan veren katılımcıların oranları 1 ve 2 puan verenlerin oranlarından fazla olduğu için katılımcılar İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu beyan etmişlerdir. Kendisine 5 puan verenlerin oranı ise %14,7 olarak tespit edilmiştir.

4.1.3. İslami Finansal Okuryazarlık Düzeyini Ölçmeye Yönelik Veriler

Tablo 2. İslami Finansal Okuryazarlık Düzeyini Ölçmeye Yönelik Verilere İlişkin İstatistikler

	Ortalama	Std. Sapma
8)Faturalarımı zamanında ödemeye dikkat ederim.	4,251928	1,293631
7)Kredi kartı borcumun tamamını ödemeye dikkat ederim.	3,881748	1,506481
48)Bir arkadaşınıza 1000 TL borç verdiğinizde 5 ay sonra yine 1000 TL almalısınız.	3,205656	1,603433
1)Finansal işlemlerimde, faizden uzak durmaya özen gösteririm.	3,190231	1,717048
2) Finansal işlemlerde işlemin, İslam dininin kurallarına uygun olup olmadığına dikkat ederim.	3,1491	1,639833
30)Faiz, paradan para kazanmak anlamına gelir.	3,136247	1,633871
9)Zaman zaman kredi kartımdan ya da esnek hesabımdan nakit avans kullanıyorum.	2,871465	1,731733
16) Faiz ve kâr payı arasındaki farklar konusunda bilgi sahibiyim.	2,838046	1,901435
6)Bireysel Emeklilik Sistemine ait planlamamdaki fon dağılımında İslami esasları dikkate alırım.	2,763496	1,807945
18)Devlet bankalarının İslami finans hizmeti vermesi, İslami finans sistemine olan güvenimi olumlu etkiler.	2,59383	1,826089
4)Birikimlerimi İslami esaslara göre çalışan bir bankada değerlendirmeye dikkat ederim.	2,568123	1,742025
5)Fonlara yatırım yapmayı düşündüğümde; sadece İslam'ın yasaklamadığı hizmet ve faaliyet alanlarında kullanılan fonlara yatırım yapmayı tercih ederim.	2,465296	1,741534
37)İslami finansal sistemde fonlar, borç olarak değil kâr zarar ortaklığı esasına göre toplanır.	2,465296	1,92433
13)Geleneksel bankacılık ile İslami bankacılık araçlarının benzer olduğunu düşünüyorum.	2,413882	1,787965
21)İslami finans faizsiz bir sistemdir.	2,393316	1,86173
40) Peşin alım vadeli satım işlemi, aslında bir faiz hilesidir.	2,393316	1,778177
17)Kâr payı olarak dağıtılan tutarın aslında faiz olduğunu düşünüyorum.	2,383033	1,726035
12)İslami finans hizmeti veren bankalarla geleneksel bankalar arasında bir fark olmadığına inanıyorum.	2,372751	1,766638
22)İslami finansta belirsizliğe ve aldatmaya asla izin verilmez.	2,37018	1,886396
3)Birikimlerimin bir kısmını ya da tamamını vadeli mevduat hesabında değerlendiririm.	2,367609	1,714426
19) Kâr- zarar ortaklığı sisteminde hiç zarar dağıtılmaması İslami finans sistemine olan güvenimi zedeler.	2,349614	1,808095
14)İslami finansal araçları tanıyorum.	2,33162	1,941291
26) Servetin korunması İslami finansın amaçlarından biridir.	2,323907	1,791437
34) İslami finans sisteminde yalnızca İslam dinine uyumlu işler ve mallar finanse edilir.	2,298201	1,752324
46)İslami finans kurumları adil iş yapma, adalet ve iyi niyet ilkeleriyle uyumludur.	2,293059	1,713042
42)İslami finans sistemi açısından para bir mal değil, değişim aracıdır. Dolayısıyla alınıp satılamaz.	2,264781	1,788946
38)Peşin alım vadeli satım uygulaması sonucu anaparanın üzerinde ödenen fazla tutar İslami bankanın kârıdır.	2,246787	1,945328
29) İslami finans sistemi paranın, risklerin ve ödüllerin paylaşıldığı yasal ticaret ve yatırımlar sonucunda elde edilmesine önem verir.	2,231362	1,808612
15)İslami bankacılık araçlarının kolay anlaşıldığını düşünüyorum.	2,187661	1,848168
47)İslami bankalar, fon taleplerini geleneksel bankalarda olduğu gibi bireylere para vererek karşılırlar.	2,107969	1,900533
36) Gelir düzeyi düşük yatırımcıların birikimlerini faizli sistemde değerlendirmesi İslam dininde uygun görülmemektedir.	2,079692	1,679569
28)Faiz sadece İslam dininde yasaklanmıştır.	2,056555	1,640936
31)İslami finans sistemi sadece Müslüman ülkelerde uygulanmaktadır.	2,043702	1,685488
23)İslami finansta finansal işlemler mutlaka bir varlığa dayanmalıdır.	2,033419	1,882205

11)Geleneksel bankanın ve İslami bankanın kredi maliyetlerini karşılaştırdığımda düşük maliyete sahip olan bankadan kredi kullanmayı tercih ederim.	1,951157	1,607066
39)Peşin alım vadeli satım uygulamasında satıcı, alıcıya satın alma maliyeti ve talep ettiği kar hakkında bilgi vermeyebilir.	1,897172	1,597265
33) İslami finans sisteminde sözleşmeler tam ve açık bir şekilde yapılmadığında geçersiz sayılır.	1,866324	1,915111
45)İslami bankaya birikimlerinizi yatırdığınız anda size vade sonunda ne kadar getirisi olacağı söylenir.	1,830334	1,565414
10)Kredi kullanmam gerektiği zaman kredi faizi oranlarını karşılaştırırım.	1,784062	1,507593
41) İslami alanlarda yapılan finansal işlemlerin İslam'a uygunluğu denetlenmektedir.	1,742931	1,673238
24) İslami finans kuruluşu her türlü ticari işlemi finanse edebilir.	1,74036	1,757734
27) Sermaye ortaklığı işleminde 100.000TL yatırım yapan yatırımcının başlangıç yılından itibaren her yıl 10.000 TL kârı olması gerektiğini belirtme hakkı vardır.	1,737789	1,565786
35)Bir girişimci, faaliyetine yönelik İslami finans kuruluşundan ortaklık yöntemiyle 1000 TL almış olsun, girişimci faaliyeti sonucunda 100 TL zarar ederse oluşan zararı girişimci üstlenmek zorunda kalır.	1,699229	1,775992
44)İslami finans sistemine göre, ileriye dönük bir satış sözleşmesinde satıcı malları daha yüksek kalitede teslim ederse alıcıdan ek fiyat isteyebilir.	1,652956	1,603917
25) Finansal kiralama işleminde kiralanan varlık genellikle kiralayanda kalır.	1,647815	1,793998
43)Bankacılık sektörünün uyguladığı faizin enflasyon oranına eşit olması durumunda İslami açıdan faizin yasak olması hükmü kalkar.	1,616967	1,680642
32) İslami finans kurumları, domuz eti ticareti yapacak bir işletmeye de finansman sağlayabilir.	1,506427	1,479442
20) Forward, futures, opsiyon ve swap gibi finansal araçlar İslami finans sisteminde de kullanılır.	1,380463	1,722869

4.1.4. Finansal Araçların Bilinirliğini Ölçmeye Yönelik Veriler

Tablo 3. Finansal Araçların Bilinirliğini Ölçmeye Yönelik Verilere İlişkin İstatistikler

	Ortalama	Standart Sapma
1)Faiz	2,894602	0,339339
14)Bireysel Emeklilik Sistemi	2,773779	0,43699
9)Hisse Senedi	2,714653	0,505961
17)Kâr Payı	2,652956	0,570199
10)Cari hesap	2,465296	0,737056
5)Katılma Hesabı	2,293059	0,790718
20)Bireysel Finansman Desteği	2,282776	0,715971
19)Kira Sertifikası	2,200514	0,760426
4)Tahvil	2,161954	0,865723
8)İstisna	2,03856	0,853165
18)Leasing	1,660668	0,854352
13)Murabaha	1,565553	0,709978
2)İcare	1,508997	0,7308
6)Riba	1,498715	0,702076
15)Müşareke	1,452442	0,711413
16)Mudarebe	1,426735	0,737721
11)Tekafül	1,413882	0,707772
12)Teverruk	1,365039	0,677633
3)Sukuk	1,311054	0,616279
7)Selem	1,241645	0,572761

4.2. Güvenilirlik Analizi

Araştırmada kullanılan likert tipi ölçekteki sorular için Cronbach's Alpha katsayısı ile güvenilirlik analizi yapılmıştır. Analiz sonucu elde edilen veriler Tablo 4'te gösterilmiş olup Cronbach's Alpha katsayısının 1'e oldukça yakın olmasından dolayı ölçeğin güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N
0.94	48

4.3. Faktör Analizi

Araştırmada İslami finansal okuryazarlık düzeyinin ölçülmesine yönelik 48 sorudan oluşan likert tipi ölçek üzerinde faktör analizi yapılmıştır. İlk olarak ölçeğin faktör analizine uygunluğunu kontrol etmek için Kmo and Bartlett's testi yapılmıştır. Kmo and Bartlett's testi sonucunda KMO değerinin 0,60'tan büyük olması ve Sig. (Anlamlılık) değerinin ise 0,05'ten küçük bir değer olması gerekir. Aksi takdirde faktör analizi yapmak anlamlı değildir (Gürbüz ve Şahin'den akt. Yıldırım, 2020). Bu bağlamda, likert ölçeğin faktör analizi için uygunluk verilerine Tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 5. Likert Ölçeğin Faktör Analizi İçin Uygunluk Verileri

İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeği		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçütü		0,909
Barlett Küresellik Testi	Yaklaşık ki kare	12887,315
	Serbestlik Derecesi	1128
	Anlamlılık Değeri	0,000

Tablo 5'ten elde edilen bulgular, KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) değeri 0,909, anlamlılık değeri ise 0,05'ten küçük olmalıdır önermesine uyarak 0,000 olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen veriler doğrultusunda ölçeğin faktör analizine uygunluğu kabul edilmiş, tüm değişkenlerin normal dağıldığı varsayılmış ve faktörlerin yapısını belirlemek için Temel Bileşenler Analizi ve Varimax Rotasyon yöntemi seçilerek faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda 1 ifadenin tek başına faktör oluşturması, 10 adet ifade ise binişiklik sebebiyle ölçekten çıkartılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçekte bulunan ifadeler 7 faktör altında toplanmıştır. Faktörlerdeki ifadeler ve ölçeğin amacı dikkate alınarak oluşan 7 faktör aşağıdaki gibi isimlendirilmiştir:

Faktör 1: İslami Finansal Sistemler Bilgisi

Faktör 2: Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık

Faktör 3: İslami Finans Bilgisi

Faktör 4: İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi

Faktör 5: Faiz Hassasiyeti

Faktör 6: Borç ödeme hassasiyeti

Faktör 7: Faiz Bilgisi

Buna göre faktörler altında toplanan ifadelerin faktör yükleri Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Faktör Analizi

	Özdeğer*	Varyansın Yüzdesi	Kümülatif Yüzde
İslami Finansal Sistemler Bilgisi	4,164	14,322	14,322
Finansal İşlemlerde İslami Kurallara Bağlılık	3,661	13,391	27,713
İslami Finans Bilgisi	3,660	12,166	39,879
İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi	2,502	9,463	49,341
Faiz Hassasiyeti	1,532	5,824	55,166
Borç ödeme hassasiyeti	1,047	4,771	59,937
Faiz Bilgisi	0,916	4,618	64,555

* Her bir faktörün faktör yüklerinin kareleri toplamı, her bir faktör tarafından açıklanan varyansın oranının hesaplanmasında ve önemli faktör sayısına karar vermede kullanılan bir katsayıdır. Özdeğer yükseldikçe açıklanan varyansta yükselmektedir (Yıldırım, 2020).

4.4. Hipotezlerin Test Edilmesi

Katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenmesi için bağımsız örneklem t testinden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda, İslami finansal okuryazarlık ölçeği alt boyutlarıyla analize tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Katılımcıların Cinsiyeti Açısından Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
FAC.1 İslami Finansal Sistemler Bilgisi	Kadın	159	2,2119	1,16897	2,257	0,025
	Erkek	230	1,9287	1,28241		
FAC.2 Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık	Kadın	159	2,9155	1,32287	2,19404	0,0288
	Erkek	230	2,5994	1,44625		
FAC.3 İslami Finans Bilgisi	Kadın	159	2,0480	1,28170	3,05041	0,0024
	Erkek	230	1,6440	1,28546		
FAC.4 İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi	Kadın	159	2,5333	1,29295	0,67800	0,498
	Erkek	230	2,4400	1,36307		
FAC.5 Faiz Hassasiyeti	Kadın	159	2,2453	1,23444	2,83735	0,0047
	Erkek	230	1,8884	1,20914		
FAC.6 Borç ödeme hassasiyeti	Kadın	159	4,3522	,93042	3,92509	0,0001
	Erkek	230	3,8696	1,49173		
FAC.7 Faiz Bilgisi	Kadın	159	3,3302	1,27144	1,95200	0,0516
	Erkek	230	3,0609	1,38164		

Yapılan bağımsız örneklem t testinden elde edilen bulgulara göre İslami finansal sistemler bilgisi, finansal kararlarda İslami kurallara bağlılık, İslami finans bilgisi, faiz hassasiyeti ve borç ödeme hassasiyeti boyutlarında cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaşma olduğu anlaşılmıştır ($p < 0,05$). Diğer bir deyişle, kadınların erkeklere göre İslami finans ve finansal sistemler bilgilerinin, finansal kararlardaki İslami kurallara bağlılığı ile faiz ve borç ödeme hassasiyetlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Buna karşın cinsiyete göre İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi ve faiz bilgisi istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$). Yani kadın ve erkeklerin İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi ve faiz bilgisi benzerdir. Elde edilen sonuçlara göre İslami finansal okuryazarlık düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı farklılık vardır şeklindeki H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

Katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeyleri ile medeni durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olup olmadığı bağımsız örneklem t testi ile incelenmiş elde edilen bulgular Tablo 8’de raporlanmıştır.

Tablo 8. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Katılımcıların Medeni Durumuna Göre Karşılaştırılması

	Medeni Durum	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
FAC.1 İslami Finansal Sistemler Bilgisi	Evli değil	220	1,8709	1,30285	-3,238	0,0013
	Evli	169	2,2704	1,12618		
FAC.2 Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık	Evli değil	220	2,5019	1,26024	-3,600	0,0003
	Evli	169	3,0237	1,52567		
FAC.3 İslami Finans Bilgisi	Evli değil	220	1,9392	1,37313	2,2678	0,0238
	Evli	169	1,6398	1,17465		
FAC.4 İslami ve Geleneksel Bankalar Arasında Fark Olmadığı Düşüncesi	Evli değil	220	2,0218	1,02884	-7,997	0,0000
	Evli	169	3,0722	1,44988		
FAC.5 Faiz Hassasiyeti	Evli değil	220	2,1152	1,18028	1,464	0,1440
	Evli	169	1,9290	1,28903		
FAC.6 Borç ödeme hassasiyeti	Evli değil	220	3,8250	1,43029	-4,398	0,00001
	Evli	169	4,3817	1,06523		
FAC.7 Faiz Bilgisi	Evli değil	220	2,9273	1,38870	-4,244	0,00003
	Evli	169	3,4882	1,21248		

Tablo 8’den elde edilen bulgulara göre İslami finansal sistemler bilgisi, finansal kararlarda İslami kurallara bağlılık, İslami finans bilgisi, İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi, finansal ve faiz bilgisi boyutlarında katılımcıların medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı anlaşılmıştır ($p < 0,05$). Diğer bir deyişle, evli olan katılımcıların evli olmayanlara göre İslami finansal sistemler bilgisi, finansal kararlarda İslami kurallara bağlılığı, İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi, borç ödeme hassasiyeti ve faiz bilgisi daha yüksek olduğu söylenebilir. Katılımcılardan evli olmayanların evli olanlara göre İslami finans bilgisi ise daha yüksek bulunmuştur. Buna karşın katılımcıların medeni durumuna göre faiz hassasiyeti istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır ($p > 0,05$). Yani evli ve evli olmayan katılımcıların faiz hassasiyeti benzerdir. Elde edilen bulgulara göre İslami finansal okuryazarlık düzeyi ile medeni durum arasında anlamlı farklılık vardır H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

Katılımcıların cinsiyetlerine göre finansal araç bilgi seviyelerinde sistematik olarak anlamlı bir fark olup olmadığına dair bulgular Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Finansal Araç Bilgi Düzeyinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
1)Faiz	Erkek	159	2,96	0,206	2,996	0,003
	Kadın	230	2,85	0,402		
2)İcare	Erkek	159	1,64	0,791	2,858	0,004
	Kadın	230	1,42	0,674		
3)Sukuk	Erkek	159	1,43	0,707	3,138	0,002
	Kadın	230	1,23	0,532		
4)Tahvil	Erkek	159	2,28	0,834	2,206	0,028
	Kadın	230	2,08	0,880		
5)Katılma Hesabı	Erkek	159	2,33	0,809	0,829	0,408
	Kadın	230	2,27	0,779		
6)Riba	Erkek	159	1,62	0,777	2,923	0,004
	Kadın	230	1,41	0,633		
7)Selem	Erkek	159	1,36	0,696	3,390	0,001
	Kadın	230	1,16	0,453		

8)İstisna	Erkek	159	2,09	0,863	1,069	0,286
	Kadın	230	2,00	0,846		
9)Hisse Senedi	Erkek	159	2,77	0,467	1,710	0,088
	Kadın	230	2,68	0,529		
10)Cari hesap	Erkek	159	2,57	0,698	2,253	0,025
	Kadın	230	2,40	0,756		
11)Tekâfül	Erkek	159	1,49	0,745	1,782	0,076
	Kadın	230	1,36	0,677		
12)Teverruk	Erkek	159	1,43	0,716	1,518	0,130
	Kadın	230	1,32	0,648		
13)Murabaha	Erkek	159	1,68	0,790	2,646	0,008
	Kadın	230	1,49	0,639		
15)Müşareke	Erkek	159	1,53	0,745	1,753	0,080
	Kadın	230	1,40	0,684		
16)Mudarebe	Erkek	159	1,48	0,786	1,140	0,255
	Kadın	230	1,39	0,702		
17)Kâr Payı	Erkek	159	2,74	0,518	2,584	0,010
	Kadın	230	2,59	0,597		
18)Leasing	Erkek	159	1,85	0,880	3,674	0,000
	Kadın	230	1,53	0,813		
19)Kira Sertifikası	Erkek	159	2,16	0,767	-0,931	0,353
	Kadın	230	2,23	0,756		
20)Bireysel Finansman Desteği	Erkek	159	2,27	0,726	-0,281	0,779
	Kadın	230	2,29	0,710		

Tablo 9’da sunulan bulgulara göre katılma hesabı, istisna, hisse senedi, tekâfül, teverruk, müşareke, mudarebe, kira sertifikası ve bireysel finansman desteği finansal araçlarında kadın ve erkekler arasında anlamlı fark yoktur. Yani erkek ve kadınların bu araçlar üzerindeki bilgi düzeyleri benzerdir. Buna karşın faiz, icare, sukuk, tahvil, riba, selem, cari hesap, murabaha, kâr payı ve leasing finansal araçlarının bilinirliği konusunda kadınlar ve erkekler arasında anlamlı farklılık vardır. Farklılık ise erkeklerin bilgi düzeyinin kadınlara göre daha fazla olduğu yönündedir. Finansal araçların bilinirliğinde çoğu finansal araçta anlamlı farklılık çıkması sebebi ile H_2 hipotezi kabul edilmiştir.

Katılımcıların medeni durumlarına göre finansal araç bilgi seviyelerinde sistematik olarak anlamlı bir fark olup olmadığına dair bulgulara Tablo 10’da yer verilmiştir.

Tablo 10. Finansal Araç Bilgi Düzeyi İle Katılımcıların Medeni Durumları Arasındaki Anlamlılık Testi

	Medeni Durum	N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
1)Faiz	Evli değil	220	2,89	,327	-,245	0,8069
	Evli	169	2,90	,356		
2)İcare	Evli değil	220	1,55	,736	1,123	0,2621
	Evli	169	1,46	,724		
3)Sukuk	Evli değil	220	1,29	,600	-,901	0,3679
	Evli	169	1,34	,637		
4)Tahvil	Evli değil	220	1,84	,871	-9,717	4,0978
	Evli	169	2,59	,650		

5)Katılma Hesabı	Evli değil	220	2,10	,818	-5,703	2,356
	Evli	169	2,54	,681		
6)Riba	Evli değil	220	1,34	,646	-5,153	4,3595
	Evli	169	1,70	,720		
7)Selem	Evli değil	220	1,22	,532	-,743	0,4580315
	Evli	169	1,27	,622		
8)İstisna	Evli değil	220	2,16	,832	3,217	0,0014
	Evli	169	1,88	,858		
9)Hisse Senedi	Evli değil	220	2,64	,561	-3,684	0,0002
	Evli	169	2,82	,403		
10)Cari hesap	Evli değil	220	2,30	,810	-5,625	3,5768
	Evli	169	2,69	,558		
11)Tekâfül	Evli değil	220	1,51	,761	3,303	0,001
	Evli	169	1,28	,609		
12)Teverruk	Evli değil	220	1,42	,708	1,952	0,0517
	Evli	169	1,29	,631		
13)Murabaha	Evli değil	220	1,54	,724	-,925	0,3555
	Evli	169	1,60	,692		
15)Müşareke	Evli değil	220	1,56	,747	3,491	0,0005
	Evli	169	1,31	,638		
16)Mudarebe	Evli değil	220	1,50	,773	2,141	0,0329
	Evli	169	1,34	,680		
17)Kâr Payı	Evli değil	220	2,59	,617	-2,728	0,0066
	Evli	169	2,74	,491		
18)Leasing	Evli değil	220	1,55	,807	-3,027	0,0026
	Evli	169	1,81	,893		
19)Kira Sertifikası	Evli değil	220	2,25	,830	1,372	0,1708
	Evli	169	2,14	,657		
20)Bireysel Finansman Desteği	Evli değil	220	2,30	,770	,408	0,6837
	Evli	169	2,27	,641		

Tablo 10'dan elde edilen bulgulara göre katılımcıların medeni durumu ile istisna, hisse senedi, tekâfül, teverruk, müşareke, mudarebe, kâr payı ve leasing finansal araçları arasında anlamlı fark vardır. Farklılık ise istisna, tekâfül, müşareke ve mudarebenin bilinirliği evli olan katılımcılara göre evli olmayanlardan fazlayken, hisse senedi, kâr payı ve leasingin bilinirliği evli olan katılımcılarda evli olmayanlara göre daha fazladır. Buna karşın faiz, icare, sukuk, tahvil, katılma hesabı, riba, selem, cari hesap, teverrük, murabaha, kira sertifikası ve bireysel finansman desteği finansal araçlarının bilinirliği ile katılımcıların medeni durumları arasında anlamlı farklılık yoktur. Yani medeni durumu evli ve evli olmayan katılımcılar bu finansal araçların bilinirliği konusunda benzer bilgi düzeyine sahiptir. Finansal araçların bilinirliğinde çoğu finansal araçta anlamlı farklılık çıkmaması sebebi ile H_3 hipotezi kabul edilememiştir.

Katılımcıların yaşları ile İslami finansal okuryazarlık ölçeği alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığının karşılaştırılması için ANOVA testi uygulanmış, sonuçlar Tablo 11'de raporlanmıştır.

Tablo 11. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeği Alt Faktörleri İle Katılımcıların Yaş Grupları Arasındaki Anlamlılık Testi

	Yaş	N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
FAC.1 İslami Finansal Sistemler Bilgisi	18-25	113	1,8796	1,34584	0,717	0,581
	26-35	167	2,1174	1,24296		
	36-45	73	2,1014	1,14388		
	46-55	20	2,0600	1,00755		
	56 ve üstü	16	2,1688	1,23273		
FAC.2 Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık	18-25	113	2,6536	1,36475	4,841	0,001
	26-35	167	2,9949	1,42019		
	36-45	73	2,4658	1,38506		
	46-55	20	2,7643	1,20799		
	56 ve üstü	16	1,6339	1,12240		
FAC.3 İslami Finans Bilgisi	18-25	113	2,0122	1,42061	2,635	0,034
	26-35	167	1,5704	1,27058		
	36-45	73	1,9521	1,14992		
	46-55	20	2,1063	0,97272		
	56 ve üstü	16	1,8438	1,38180		
FAC.4 İslami ve Geleneksel Bankalar Arasında Fark Olmadığı Düşüncesi	18-25	113	1,9841	1,14491	10,040	0,000
	26-35	167	2,7880	1,48709		
	36-45	73	2,5890	1,09843		
	46-55	20	3,0400	0,93719		
	56 ve üstü	16	1,5250	0,71134		
FAC.5 Faiz Hassasiyeti	18-25	113	1,9263	1,19085	4,634	0,001
	26-35	167	1,8703	1,24875		
	36-45	73	2,2557	1,23293		
	46-55	20	2,9167	0,77138		
	56 ve üstü	16	2,3958	1,21240		
FAC.6 Borç ödeme hassasiyeti	18-25	113	3,7566	1,57139	5,461	0,000
	26-35	167	4,3084	1,00411		
	36-45	73	4,1918	1,30605		
	46-55	20	4,1000	0,69962		
	56 ve üstü	16	3,1250	1,93649		
FAC.7 Faiz Bilgisi	18-25	113	2,7301	1,44240	5,148	0,000
	26-35	167	3,4491	1,20820		
	36-45	73	3,2534	1,41452		
	46-55	20	3,0750	0,86260		
	56 ve üstü	16	3,1250	1,42009		

Yapılan ANOVA testi sonucunda katılımcıların yaş grupları ile İslami finansal okuryazarlık ölçeği alt gruplarındaki FAC.1 İslami Finansal Sistemler Bilgisi arasında anlamlı farklılık bulunmazken yaş grupları ile diğer tüm faktörler arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre H_4 hipotezi kabul edilmiştir.

ANOVA testi sonucunda, finansal kararlarda İslami kurallara bağlılık, İslami finans bilgisi, İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi, faiz hassasiyeti, borç ödeme hassasiyeti ve faiz bilgisi faktörlerinde oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenmesi için Post-Hoc Tukey çözümü yapılmış ve Tablo 12'de bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 12. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeği Alt Faktörleri İle Katılımcıların Yaş Grupları Arasındaki Anlamlılığın Çözümlemesi

Tukey HSD				
Faktörler	(I) Yaş	(II) Yaş	Ortalama Fark (I-II)	p
Finansal kararlarda İslami kurallara bağlılık	18-25	56 ve üstü	1,01967	0,046
	26-35	36-45	0,52911	0,050
		56 ve üstü	1,36094	0,002
İslami finans bilgisi	18-25	26-35	0,44181	0,040
İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi	18-25	26-35	-0,80395	0,000
		36-45	-0,60497	0,015
		46-55	-1,05593	0,006
	26-35	56 ve üstü	1,26302	0,002
	36-45	56 ve üstü	1,06404	0,022
	46-55	56 ve üstü	1,51500	0,004
Faiz hassasiyeti	18-25	46-55	-0,99041	0,007
	26-35	46-55	-1,04641	0,003
Borç ödeme hassasiyeti	18-25	26-35	-0,55175	0,004
	26-35	56 ve üstü	1,18338	0,004
	36-45	56 ve üstü	1,06678	0,023
Faiz bilgisi	18-25	26-35	-0,71901	0,000

Tablo 12’den elde edilen bulgulara göre, anlamlı farklılığın yönü faktörler bazında incelendiğinde 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların 56 ve üstü yaş aralığındaki katılımcılara göre, 26-35 yaş aralığındaki katılımcıların ise 36-45 ve 56 ve üstü yaş aralığındaki katılımcılara göre finansal kararlarda İslami kurallara bağlılığı daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların İslami finans bilgisi 26-35 yaş aralığındaki katılımcılara göre daha yüksektir. İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi 26-35, 36-45 ve 46-55 yaş gruplarında 18-25 yaş ve 56 ve üstü yaş grubuna göre daha fazladır. Faiz hassasiyeti ise 46-55 yaş grubunda 18-25 ve 26-35 yaş grubuna göre daha fazladır. 26-35 ve 36-45 yaş grubunda 56 ve üst yaş grubuna göre 26-35 yaş grubunun ise 18-25 yaş grubuna göre borç ödeme hassasiyeti daha yüksektir. Son olarak faiz bilgisi yönünden 26-35 yaş grubunun 18-25 yaş grubundan daha fazla bilgiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların eğitim düzeyleri ile İslami finansal okuryazarlık ölçeği alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığının karşılaştırılması için ANOVA testi uygulanmış, test sonuçları Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeği Alt Faktörleri İle Katılımcıların Eğitim Düzeyleri Arasındaki Anlamlılık Testi

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
İslami Finansal Sistemler Bilgisi	Lise	27	1,9519	1,21382	8,397	0,000
	Ön lisans	142	1,7155	1,25767		
	Lisans	152	2,4125	1,16097		
	Lisansüstü	68	1,9456	1,21157		
Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık	Lise	27	2,1905	1,14834	10,095	0,000
	Ön lisans	142	2,6026	1,24774		
	Lisans	152	3,1645	1,54079		
	Lisansüstü	68	2,2311	1,20210		

İslami Finans Bilgisi	Lise	27	1,7222	1,19007	0,461	0,710
	Ön lisans	142	1,8486	1,33371		
	Lisans	152	1,7327	1,33363		
	Lisansüstü	68	1,9320	1,18928		
İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi	Lise	27	2,3111	1,29298	19,875	0,000
	Ön lisans	142	1,9901	1,08460		
	Lisans	152	3,0737	1,50208		
	Lisansüstü	68	2,2324	0,84473		
Faiz Hassasiyeti	Lise	27	2,5802	0,79309	7,068	0,000
	Ön lisans	142	1,9366	1,17294		
	Lisans	152	1,8224	1,36168		
	Lisansüstü	68	2,4951	0,99667		
Borç ödeme hassasiyeti	Lise	27	3,3148	1,53265	9,451	0,000
	Ön lisans	142	3,7746	1,45448		
	Lisans	152	4,3947	1,18996		
	Lisansüstü	68	4,2426	,85733		
Faiz Bilgisi	Lise	27	2,6667	1,48712	7,829	0,000
	Ön lisans	142	2,8380	1,49176		
	Lisans	152	3,4868	1,16935		
	Lisansüstü	68	3,3603	1,10239		

ANOVA testi sonucunda katılımcıların eğitim durumları ile İslami finansal okuryazarlık ölçeği alt gruplarından İslami Finans Bilgisi dışındaki tüm faktörlerde anlamlı farklılık gösterdikleri anlaşılmıştır. Buna göre H_5 hipotezi kabul edilmiştir. Faktörler bazında anlamlı farklılığın yönünü belirlemek için Post-Hoc Tukey çözümlenmesi yapılmış ve bulgulara Tablo 14’te yer verilmiştir.

Tablo 14. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeği Alt Faktörleri İle Katılımcıların Eğitim Düzeyleri Arasındaki Anlamlılığın Çözümlemesi

Tukey HSD				
Faktörler	(I) Eğitim Düzeyi	(II) Eğitim Düzeyi	Ortalama Fark (I-II)	P
İslami Finansal Sistemler Bilgisi	Lisans	Ön lisans	0,69701	0,000
		Lisansüstü	0,46691	0,042
Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık	Lisans	Lise	0,97400	0,004
		Ön lisans	0,56186	0,002
		Lisansüstü	0,93338	0,000
İslami ve Geleneksel Bankalar Arasında Fark Olmadığı Düşüncesi	Lisans	Lise	0,76257	0,019
		Ön lisans	1,08354	0,000
		Lisansüstü	0,84133	0,000
Faiz Hassasiyeti	Lise	Ön lisans	0,64363	0,054
		Lisans	0,75788	0,014
	Lisansüstü	Ön lisans	0,55848	0,010
		Lisans	0,67273	0,001
Borç ödeme hassasiyeti	Lisans	Lise	1,07992	0,000
		Ön lisans	0,62009	0,000
	Lisansüstü	Lise	0,92783	0,008
Faiz Bilgisi	Lisans	Lise	0,82018	0,015
		Ön lisans	0,64881	0,000
	Lisansüstü	Ön lisans	0,52227	0,036

Tablo 14'ten elde edilen bulgulara göre lisans mezunlarının ön lisans ve lisansüstü mezunlarına göre İslami finansal sistemler bilgisi daha fazladır. Yine lisans mezunlarının finansal kararlarda İslami kurallara bağlılıkları ile İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi ise lise, ön lisans ve lisansüstü mezunlarına göre daha fazladır. Lise mezunları ve lisansüstü mezunları ön lisans ve lisans mezunlarına göre daha fazla faiz hassasiyeti yaşamaktadır. Lisans mezunları lise ve ön lisans mezunlarına göre daha fazla borç ödeme hassasiyeti yaşamakta ve faiz bilgileri daha fazladır. Lisansüstü mezunları lise mezunlarına göre daha fazla borç ödeme hassasiyeti yaşarken, lisansüstü mezunlarının borç ödeme hassasiyeti lise mezunlarından, faiz bilgisi ise ön lisans mezunlarından daha fazladır.

Katılımcıların ortalama gelir düzeyleri ile İslami finansal okuryazarlık ölçeği alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olup olmadığının karşılaştırılması için ANOVA testi yapılmış, analiz sonuçları Tablo 15'te raporlanmıştır.

Tablo 15. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeği Alt Faktörleri İle Katılımcıların Gelir Düzeyleri Arasındaki Anlamlılık Testi

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
İslami Finansal Sistemler Bilgisi	1500tl den az	38	2,2158	1,32920	2,95654	0,007826
	1500-3000 TL arası	69	1,7319	1,27608		
	3001-4500 TL arası	105	2,3943	1,18872		
	4501-6000 TL arası	49	1,7367	1,17627		
	6001-7500 TL arası	36	2,1083	1,10618		
	7501-9000 TL arası	31	1,8710	1,41143		
	9001 TL ve üstü	61	1,9869	1,16454		
Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık	1500tl den az	38	2,5263	1,43746	8,879392	0,00001
	1500-3000 TL arası	69	2,5859	1,24230		
	3001-4500 TL arası	105	3,4463	1,41611		
	4501-6000 TL arası	49	2,3557	1,33507		
	6001-7500 TL arası	36	2,9405	1,28656		
	7501-9000 TL arası	31	2,5069	1,32472		
	9001 TL ve üstü	61	2,0679	1,19141		
İslami Finans Bilgisi	1500tl den az	38	2,1447	1,48657	4,04153	0,00061
	1500-3000 TL arası	69	2,0036	1,39260		
	3001-4500 TL arası	105	1,4036	1,12677		
	4501-6000 TL arası	49	1,6378	1,21306		
	6001-7500 TL arası	36	2,4167	1,19821		
	7501-9000 TL arası	31	1,8589	1,38584		
	9001 TL ve üstü	61	1,8320	1,22557		
İslami ve Geleneksel Bankalar arasında Fark Olmadığı Düşüncesi	1500tl den az	38	1,8211	1,13308	17,4507	0,00001
	1500-3000 TL arası	69	1,9246	1,07709		
	3001-4500 TL arası	105	3,4400	1,51007		
	4501-6000 TL arası	49	2,3224	1,06130		
	6001-7500 TL arası	36	2,5278	1,03112		
	7501-9000 TL arası	31	1,9548	1,01812		
	9001 TL ve üstü	61	2,2197	0,96589		

Faiz Hassasiyeti	1500tl den az	38	1,6842	1,23012	9,054558	0,00001
	1500-3000 TL arası	69	1,9275	1,03196		
	3001-4500 TL arası	105	1,5016	1,30918		
	4501-6000 TL arası	49	2,5306	1,13838		
	6001-7500 TL arası	36	2,7315	1,20796		
	7501-9000 TL arası	31	2,2473	1,25009		
	9001 TL ve üstü	61	2,3716	,89048		
Borç Ödeme Hassasiyeti	1500tl den az	38	3,4474	1,72732	4,350378	0,00001
	1500-3000 TL arası	69	3,9348	1,29738		
	3001-4500 TL arası	105	4,3476	1,18103		
	4501-6000 TL arası	49	3,6633	1,32046		
	6001-7500 TL arası	36	4,0417	1,13625		
	7501-9000 TL arası	31	4,0161	1,27465		
	9001 TL ve üstü	61	4,4836	1,14006		
Faiz Bilgisi	1500tl den az	38	2,4737	1,47019	3,316152	0,003402
	1500-3000 TL arası	69	2,9638	1,28429		
	3001-4500 TL arası	105	3,3762	1,33153		
	4501-6000 TL arası	49	3,1020	1,29091		
	6001-7500 TL arası	36	3,0556	1,41309		
	7501-9000 TL arası	31	3,3871	1,43591		
	9001 TL ve üstü	61	3,5000	1,12916		

ANOVA testi sonucunda katılımcıların ortalama gelir düzeyleri ile İslami finansal okuryazarlık ölçeği alt gruplarında tüm faktörlerde anlamlı farklılık gösterdikleri anlaşılmıştır. Buna göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir. Faktörler bazında anlamlı farklılığın yönünü belirlemek için Post-Hoc Tukey çözümlenmesi yapılmış ve elde edilen bulgulara Tablo 16'da yer verilmiştir.

Tablo 16. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeği Alt Faktörleri İle Katılımcıların Gelir Düzeyleri Arasındaki Anlamlılığın Çözümlemesi

Tukey HSD				
Faktörler	(I) Ortalama Gelir	(II) Ortalama Gelir	Ortalama Fark (I-II)	p
İslami Finansal Sistemler Bilgisi	3001-4500 TL arası	1500-3000 TL arası	0,6624	0,0097
		4501-6000 TL arası	0,6576	0,0335
Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık	3001-4500 TL arası	1500tl den az	0,9199	0,0052
		1500-3000 TL arası	0,8603	0,0007
		4501-6000 TL arası	1,0906	0,0001
		7501-9000 TL arası	0,9393	0,0104
		9001 TL ve üstü	1,3783	0,0000
	6001-7500 TL arası	9001 TL ve üstü	0,8726	0,0306
İslami Finans Bilgisi	3001-4500 TL arası	1500tl den az	-0,7412	0,0350
		1500-3000 TL arası	-0,6001	0,0387
		6001-7500 TL arası	-1,0131	0,0009
	6001-7500 TL arası	4501-6000 TL arası	0,7789	0,0786

İslami ve Geleneksel Bankalar arasında Fark Olmadığı Düşüncesi	3001-4500 TL arası	1500tl den az	1,6189	0,0000
		1500-3000 TL arası	1,5154	0,0000
		4501-6000 TL arası	1,1176	0,0000
		6001-7500 TL arası	0,9122	0,0017
		7501-9000 TL arası	1,4852	0,0000
		9001 TL ve üstü	1,2203	0,0000
Faiz Hassasiyeti	4501-6000 TL arası	1500tl den az	0,8464	0,0142
		1500-3000 TL arası	0,6031	0,0820
		3001-4500 TL arası	1,0290	0,0000
	6001-7500 TL arası	1500tl den az	1,0473	0,0023
		1500-3000 TL arası	0,8039	0,0144
		3001-4500 TL arası	1,2299	0,0000
7501-9000 TL arası	3001-4500 TL arası	0,7457	0,0295	
9001 TL ve üstü	3001-4500 TL arası	0,8700	0,0001	
Borç Ödeme Hassasiyeti	3001-4500 TL arası	1500tl den az	0,9003	0,0043
		4501-6000 TL arası	0,6844	0,0346
	9001 TL ve üstü	1500tl den az	1,0362	0,0020
		4501-6000 TL arası	0,8203	0,0158
Faiz Bilgisi	1500tl den az	3001-4500 TL arası	-0,9025	0,0063
		9001 TL ve üstü	-1,0263	0,0036

Tablo 16'dan elde edilen bulgulara göre 3001-4500 TL arası gelire sahip katılımcıların 1500-3000 TL ve 4501-6000 TL gelire sahip katılımcılara göre İslami finansal sistemler bilgisi daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca 3001-4500 TL arası gelire sahip katılımcıların 6001-7500 TL gelir aralığındaki katılımcılar hariç diğer tüm gelir aralığındaki katılımcılara göre finansal kararlarda İslami kurallara bağlılıkları daha yüksektir. 6001-7500 TL gelir aralığındaki katılımcıların ise 9001 TL ve üstü katılımcılara göre finansal kararlarda İslami kurallara bağlılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. 1500 TL ve 1500-3000 TL arası gelire sahip katılımcıların 3001-4500 TL arası katılımcılara, 6001-7500 TL arası gelire sahip katılımcıların ise 3001-4500 TL ve 4501-600 TL arası gelire sahip katılımcılara göre İslami finans bilgisi daha fazladır. İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi 3001-4500 TL arası gelire sahip katılımcılarda diğer gelir aralığındaki tüm katılımcılardan daha yüksektir. 1500 TL'den az, 1500-3000 TL arası ve 3001-4500 TL arası gelire sahip katılımcılar 4501-6000 TL arası ve 6001-7500 TL arası gelire sahip katılımcılara göre daha az faiz hassasiyeti yaşarken, 7501-9000 TL arası ve 9001 TL ve üstü gelire sahip katılımcılar 3001-4500 TL arası gelire sahip katılımcılardan daha fazla faiz hassasiyeti yaşamaktadır. Son olarak 3001-4500 TL arası ve 9001 TL ve üstü gelire sahip katılımcıların 1500 TL'den az gelire sahip katılımcılara göre faiz bilgisi daha fazladır.

Katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek için İslami finansal okuryazarlık ölçeğine faktörler itibarıyla frekans analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 17'de raporlanmıştır.

Tablo 17. İslami Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Frekans Analizi

		Sayı	Yüzde
İslami Finansal Sistemler Bilgisi	Fikrim yok	123	31,5
	Kesinlikle Katılmıyorum	49	12,6
	Katılmıyorum	48	12,3
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	62	15,8
	Katılıyorum	74	19,1
	Kesinlikle Katılıyorum	34	8,7
Finansal Kararlarda İslami Kurallara Bağlılık	Fikrim yok	52	13,3
	Kesinlikle Katılmıyorum	73	18,7
	Katılmıyorum	43	11,0
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	48	12,4
	Katılıyorum	87	22,4
	Kesinlikle Katılıyorum	87	22,3
İslami Finans Bilgisi	Fikrim yok	162	41,7
	Kesinlikle Katılmıyorum	30	7,8
	Katılmıyorum	35	9,1
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	67	17,3
	Katılıyorum	68	17,5
	Kesinlikle Katılıyorum	26	6,6
İslami ve Geleneksel Bankalar arasında Fark Olmadığı Düşüncesi	Fikrim yok	74	18,9
	Kesinlikle Katılmıyorum	52	13,3
	Katılmıyorum	83	21,2
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	65	16,6
	Katılıyorum	30	7,6
	Kesinlikle Katılıyorum	87	22,4
Faiz Hassasiyeti	Fikrim yok	88	22,5
	Kesinlikle Katılmıyorum	73	18,7
	Katılmıyorum	97	24,9
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	46	11,8
	Katılıyorum	42	10,7
	Kesinlikle Katılıyorum	44	11,3
Borç Ödeme Hassasiyeti	Fikrim yok	22	5,5
	Kesinlikle Katılmıyorum	18	4,6
	Katılmıyorum	12	3,0
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	20	5,0
	Katılıyorum	110	28,3
	Kesinlikle Katılıyorum	209	53,6
Faiz Bilgisi	Fikrim yok	47	12,0
	Kesinlikle Katılmıyorum	30	7,7
	Katılmıyorum	34	8,6
	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	58	14,9
	Katılıyorum	143	36,6
	Kesinlikle Katılıyorum	79	20,2

Tablo 17’de katılımcıların faktörler itibariyle sorulara verdikleri cevapların ortalama kişi sayıları ve yüzdeleri gösterilmiştir. Buna göre;

✓ İslami finansal sistemler bilgisi sorularına “fikrim yok” ve “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevabını işaretleyen katılımcıların ortalama yüzdesi 47,3 tür. Buna göre katılımcıların İslami finansal sistemler bilgisi oldukça düşük seviyededir.

✓ Finansal kararlarda İslami kurallara bağlılık sorularına “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” cevabı veren katılımcıların ortalama yüzdesi 44,7 olarak tespit edilmiştir. Bu oranlara göre katılımcıların büyük çoğunluğu finansal kararlarda İslami kurallara bağlı hareket etmektedir.

✓ İslami finans bilgisi sorularına fikrim yok ve ne katılıyorum ne katılmıyorum cevabını verenler katılımcıların ortalama %59’dur. Bu sonuca göre katılımcıların büyük çoğunluğunun İslami finans bilgisi oldukça düşük seviyededir.

✓ İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesi ile ilgili sorulara katılımcılardan ortalama %35,5’i “fikrim yok” ve “ne katılıyorum ne katılmıyorum” cevaplarını verirken ortalama %30’u “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” cevabını vermişlerdir, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” cevaplarını verenlerin ortalama yüzdesi ise 34,5’tir. Elde edilen bu verilere göre katılımcıların %34,5’i iki banka türü arasında fark olduğunu ifade etmiştir. Bu oranlara göre katılımcıların çoğunluğu İslami ve geleneksel bankalar arasında fark olmadığı düşüncesine sahiptir.

✓ Faiz hassasiyeti ile ilgili sorularda katılımcıların %43,6’sı “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” cevabı vermişlerdir. Faiz hassasiyeti faktörü içerisinde yer alan sorulardan “*Geleneksel bankanın ve İslami bankanın kredi maliyetlerini karşılaştırdığımda; düşük maliyete sahip olan bankadan kredi kullanmayı tercih ederim*” sorusuna “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” cevabı verenlerin toplam yüzdesi 41,9’dur. Buna göre banka tercihlerinde faiz hassasiyeti yaşamadan İslami bankaları seçen kişilerin oranları oldukça yüksektir.

✓ Borç ödeme hassasiyeti sorularına “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” seçeneklerini tercih edenlerin toplam yüzdesi 81,9’dur. Buna göre katılımcılar faturalarını ve kredi kartı borçlarını zamanında ödemeye dikkat etmektedir. Bu durum katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

✓ Faiz bilgisi sorularına ise katılımcıların toplam %56,8’i “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu oranlara göre katılımcılar ileri düzeyde faiz bilgisine sahiptir.

✓ Faktörler itibariyle frekans analiziyle yapılan inceleme sonucunda Tokat ilinde yaşayan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek olmasına rağmen İslami finansal okuryazarlık düzeyleri daha düşük seviyelerde kalmıştır. Bu sebeple “*H₇: Tokat ilinde yaşayan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeyi yüksektir.*” hipotezi kabul edilememiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada Tokat il merkezinde yaşayan, 18 yaş ve üzeri ve farklı demografik özelliklere sahip olan bireylerin İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ilk olarak katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeyleri ile demografik özellikleri arasında anlamlı farklılık olup olmadığını saptamak için bağımsız örneklem t testi ile ANOVA testi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, katılımcıların İslami finansal okuryazarlık düzeyi cinsiyet, medeni durum, yaş, eğitim düzeyi ve gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Çalışmada elde edilen bu bulgu Çömlekçi (2017)’nin çalışmasındaki bulgularla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada medeni duruma göre evli olan kişilerin evli olmayanlara göre İslami finansal okuryazarlık düzeyinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, evli bireylerin eşleri ile bilgi ve düşüncelerini paylaştıklarına ve birbirlerinden etkilendiklerine işaret etmektedir. Çalışmada elde edilen bu bulgu Yıldız (2020)’in çalışmasında elde ettiği bulguyla örtüşmektedir.

Çalışmada ayrıca finansal araçlar bilgi düzeyi ile katılımcıların medeni durumları arasında anlamlı farklılık yokken finansal araçlar bilgi düzeyi ile cinsiyet arasında anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, Chen ve Volpe (2002) ve Lusardi ve Mitchell (2008)'in çalışmalarında elde edilen bulgularla benzerdir. Söz konusu farklılık erkeklerin kadınlara göre daha fazla finansal araç bilgi düzeyine sahip olduğu yönündedir. Bu farkın kaynağı olarak kadınların iş ve sosyal hayattaki yerinin her geçen gün artmasına rağmen finansal kararlarda erkeklerin daha egemen olması nedeniyle kadınların finansal konularda tecrübe kazanamamasına bağlanabilir.

Çalışmada son olarak İslami finansal okuryazarlık ölçeği alt faktörleri ile katılımcıların eğitim düzeyleri arasındaki anlamlılık testi sonuçlarına göre, lisans ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip katılımcıların diğer eğitim seviyesindeki katılımcılara göre finansal okuryazarlık ve İslami finansal okuryazarlık düzeyleri daha yüksek olmasına rağmen lise mezunlarının diğer eğitim seviyesindeki katılımcılara göre faiz hassasiyetinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum katılımcılar arasındaki lise mezunlarının dini inançlarına daha bağlı kişiler olduğu şeklinde yorumlanabilir. Ya da, lise mezunu katılımcıların lisans ve lisansüstü katılımcılara nazaran çalışmayanların ailelerine daha bağımlı olmaları ve genel olarak daha düşük gelire sahip olmaları sebebiyle minimum gidere katlanmak zorunda olmalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

İslami finansal okuryazarlık düzeyine yapılan frekans analizi sonucunda finansal kararlarda İslami kurallara bağlılık gösterdikleri yönünde bulgular elde edilse de İslami finans ve İslami finansal araçlara ilişkin bilgilerinin düşük seviyede olduğu tespit edilmiştir. Bahsedilenlere ek olarak çalışmada katılımcıların çoğunluğunun İslami ve geleneksel bankaların aynı işlemleri yaptığı, aralarında fark olmadığı düşüncesine sahip olduğuna dair bulgulara da ulaşılmıştır. Sonuç olarak, Tokat ilinde yaşayan 18 yaş ve üzeri olan aynı zamanda farklı demografik özelliklere sahip bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yüksek, İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin ise düşük olduğu söylenebilir. Çalışmada elde edilen bulgular, Kevser ve Doğan (2021)'in çalışmalarında elde ettikleri bulgularla benzerdir.

Dini inanç ve düşüncelerine göre yatırım yapmayı isteyen bireylerin, inanç ve beklentilerini karşılayacak yatırım araçlarıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmamaları nedeniyle yatırımcıların çoğunun fonu piyasalara ulaşmamaktadır. Bu kapsamda çoğunluğunu Müslümanların oluşturduğu ülkemizde inançları doğrultusunda yatırım yapmak isteyen ve İslami kurallara bağlı yaşayan bireylerin beklentileri göz önünde bulundurulmalıdır. Ülkemizde dini inançlarına uygun şekilde yatırım yapmak isteyenlerin ya da finansal işlemlerini değer yargılarına uygun şekilde gerçekleştiren bu bankaları tercih etmek isteyenlerin öncelikle farkındalık kazanması gerekir. Zira çoğu finansal tüketicisi piyasa dışında kalabiliyor ya da bilgi eksikliğinden mevduat bankasıyla çalışan veya her ikisi de aynı diyerek o an hangi banka makul ise onunla çalışmayı tercih eden olabiliyor. İşte bu nedenlerle finansal tüketicilerin sistem dışında kalmaması ya da gerçekten yaşam ve düşünce biçimlerine uygun bankaları tercih edip finansal işlem yapabilmeleri, İslami finans konusunda farkındalık kazanmasına bağlıdır. Bu sebeple ilgili katılım bankaları bu bireylerin beklentilerini karşılayacak genişlikte ürün ya da hizmet yelpazesine sahip olmalıdır. Tüm bunlara ek olarak yatırım araçları tanıtılırken geleneksel bankaların finansal araç ve özellikleri dışında İslami finansal araçların ve sistemlerinin de tanıtılması ve yaygınlaştırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, M.A. ve Anderson, A. (2015). "Islamic Financial Literacy among Bankers in Kuala Lumpur", *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, 3(2),1-16.
- Abdullah, A.M., Ab Wahab, S.N.A., Sabar, S. ve Abu, F. (2017). "Factors Determining Islamic Financial Literacy among Undergraduates", *Journal of Emerging Economies & Islamic Research*, 5(2), 67-76.
- Ahmad, G.N., Widayastuti,U., Susanti, S. ve Mukhibad, H. (2020). "Determinants of the Islamic Financial Literacy", *Accounting*, 6, 961-966.
- Albaity, M. ve Rahman, M. (2019). "The Intention to Use Islamic Banking: an Exploratory Study to Measure Islamic Financial Literacy", *International Journal of Emerging Markets*, 14(5), 988-1012.
- Altundere Doğan, M.B. (2020). "İslami Finans Okuryazarlığı ve Finansal Tercihlere Etkisi", *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 14(1), 69-98.
- Atkinson, A. ve Messy, F.A. (2012). "Measuring Financial Literacy: Results of the OECD/International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study", *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, Paris, 70, 1-73.

- Barış, S. ve Şahin, M. (2018). "Kamu Çalışanlarında Finansal Okuryazarlık", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 79-97.
- Baysa, E. ve Karaca, S.S. (2016). "Finansal Okuryazarlık ve Banka Müşteri Segmentasyonları Üzerine Bir Uygulama", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 71, 109-126.
- Bekereci, N.E., Ayriçay, Y. ve Kök D. (2018). "İslami Finansal Okuryazarlık: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde Bir Alan Araştırması", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 45-60.
- Bowen, C.F. (2002). "Financial Knowledge of Teens and Their Parents", *Financial Counselling and Planning*, 13(2), 93-102.
- Chen, H. ve Volpe, R.P. (2002), "Gender Differences in Personal Finance Literacy Among College Students", *Financial Services Review*, 11, 289 – 307.
- Çömlekçi, İ. (2017). "İslami Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Katılım Bankaları Müşterileri Üzerine Bir Araştırması", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(63),1423-1439.
- Daradkah, D., Aldaher, A.A. ve Shinaq, H.R. (2020). "Islamic Financial Literacy: Evidence from Jordan", *Journal Transition Studies Review*, 27, 131-145.
- Dolan, P., Peasgood, T. ve White, M. (2007). "Do We Really Know What Makes Us Happy? A Review of the Economic Literature on the Factors Associated with Subjective Well-Being", *Journal of Economic Psychology*, 29(1), 94-122.
- Durak, İ., Öncü, M.A ve Kartal, O. (2020). "Measuring Islamic Financial Literacy and Discovering Its Relations With Entrepreneurship among University Students", *Bilimname*, 42(2), 215-242.
- Durmuş, M.E. ve Yardımcioglu, F. (2018). İlahiyat Öğrencileri Ne Kadar İslami Finans Okuryazarı? Siyaset, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 167-183.
- Er, B., Mutlu, M. ve Şahin, Y.E. (2015). "Daha Bilgili, Daha Doğru: İslami Finans Okuryazarlığı Üzerine Bir Araştırma", (5-24). *International Congress on Islamic Economics and Finance (ICISEF)*, 21-23 October, 2015, Sakarya/ Turkey.
- Hung, A.A., Parker, A.M. ve Yoong, J.K. (2009). "Defining and Measuring Financial Literacy", Working Paper, WR-708, September 2009, https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/working_papers/2009/RAND_WR708.pdf, (23.06.2021).
- Huston, S.J. (2010). "Measuring Financial Literacy", *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 296-316.
- Kevser, M. ve Doğan, M. (2021). "Islamic Financial Literacy and Its Determinants: A Field Study on Turkey", *Journal Transition Studies Review*, 28, 91-120.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O.S. (2007). "Baby Boomer Retirement Security: The Roles of Planning, Financial Literacy and Housing Wealth", *Journal of Monetary Economics*, 54(1), 205-224.
- Lusardi, A. ve Tufano, P. (2009). "Debt Literacy, Financial Experiences and Over Indebtedness", *Journal of Pension Economics and Finance*, 14(4), 332-368.
- Mandell, L. (2008). "Financial Literacy of High School Students", (Ed. X.X. Xiao), *Handbook of Consumer Finance Research*, 163-183.
- Md, A.S. ve Ahmad, W.M.W. (2020). "Financial Literacy among Malaysian Muslim Undergraduates", *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 11(8), 1515-1529.
- Miller, M., Godfrey, N., Levesque, B. ve Stark, E. (2009). "The Case for Financial Literacy in Developing Countries: Promoting Access to Finance by Empowering Consumers", OECD, *The World Bank, DFID, CGAP*.
- Oktay, M. ve Kandil Göker, İ.E. (2020). "Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Bireylerin Tasarruf Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Kırıkkale Üniversitesi Akademik ve İdari Personeli Üzerine Bir Araştırma", *İşletme Akademisi Dergisi*, 1(1), 34-55.
- Rahim, S.H.A., Rashid, R.A. ve Hamed, A.B. (2016). "Islamic Financial Literacy and Its Determinants Among University Students: An Exploratory Factor Analysis", *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(S7), 32-35.

- Rajna, A., Ezat, W.P.S., Junid, S.A. ve Moshiri, H. (2011). "Financial Management Attitude and Practice among the Medical Practitioners in Public and Private Medical Service in Malaysia", *International Journal of Business and Management*, 6(8), 105-114.
- Razak, A.L.H.A. ve Abdullah, H.R. (2015). "Exploratory Research into Islamic Financial Literacy in Brunei Darussalam", https://www.researchgate.net/publication/283225608_Exploratory_Research_into_Islamic_Financial_Literacy_in_Brunei_Darussalam., (23.06.2021).
- Sardiana, A. (2016). "The Impact of Literacy to Shariah Financial Service Preferences", *Etikonomi*, 15 (1), 43- 62.
- Setiawati, R., Nidar, S.R., Anwar, M. ve Masyita, D. (2018). "Islamic Financial Literacy: Construct, Process and Validity", *Academy of Strategic Management Journal*, 17(4), 1-12.
- Setyowati, A., Harmadi, S. ve Sunarjanto, S. (2018). "Islamic Financial Literacy and Personal Financial Planning: A Socio-Demographic Study", *Jurnal Keuangan dan Perbankan*, 22(1), 63-72.
- Suci, A. ve Hardi, H. (2019). "Literacy Experiment of Islamic Financing to Non-Muslim Small and Micro Business", *Journal of Islamic Marketing*, 11(1), 179-191.
- Tekin, B. (2019). "Üniversite Öğrencilerinde Katılım Bankacılığı Algısı: Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Öğrencileri Örneği", (22-30), *4th International Symposium on Innovative Approaches in Social, Human and Administrative Sciences*, November 22-24, 2019, Samsun, Turkey.
- Turan, Y. ve Demirci, İ. (2019). "Akademisyenlerin Faiz ve Faizsiz Finans Kullanımına Yönelik Tutumları", *Bilimname*, 39(3), 247-284.
- Widyastuti, U., Sumiati, A., Herlitha, H. ve Melati, I. (2020). "Financial Education, Financial Literacy, and Financial Behaviour: What Does Really Matter?", *Management Science Letters*, 10(12), 2715-2720.
- Xiao, J.J. (2008). "Applying Behaviour Theories to Financial Behaviour", *Handbook of Consumer Finance Research*, 69-81.
- Yıldırım, M.V. (2020). *İslami Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tokat.
- Yıldız, M. (2020). "Bireylerin İslami Finans Okuryazarlık Düzeyi ve Katılım Bankası Tercihi: Türkiye Değerlendirmesi", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 730- 744.
- Zaman, Z., Mehmood, B., Aftab, R., Siddique, S. M. ve Ameen, Y. (2017). "Role of Islamic Financial Literacy in the Adoption of Islamic Banking Services: An Empirical Evidence from Lahore, Pakistan", *Journal of Islamic Business and Management*, 7(2), 230-247.

Beyan ve Açıklamalar (Disclosure Statements)

1. Bu çalışmanın yazarları, araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyduklarını kabul etmektedirler (The authors of this article confirm that their work complies with the principles of research and publication ethics).
2. Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir (No potential conflict of interest was reported by the authors).
3. Bu çalışma, intihal tarama programı kullanılarak intihal taramasından geçirilmiştir (This article was screened for potential plagiarism using a plagiarism screening program).